

Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in het voortgezet onderwijs

Inpassen van de Meldcode
in de ondersteuningsroute
van het voortgezet onderwijs

Sinds 1 juli 2013 zijn beroepskrachten verplicht de Meldcode te gebruiken bij vermoedens van geweld in huiselijke kring. Dit geldt voor alle professionals die met jeugdigen werken, zoals de (jeugd)gezondheidszorg, het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg, de maatschappelijke ondersteuning en voor politie en justitie. Gebruik van een Meldcode geeft professionals houvast bij het signaleren en in gang zetten van interventies opdat het geweld stopt. Professionals worden verplicht om zich zo nodig te scholen in het gebruik van de Meldcode. Vanaf 1 januari 2015 zijn gemeenten verplicht een regionaal meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling in te richten, dat de naam “Veilig Thuis” draagt. In dit meldpunt worden de activiteiten van het eerdere AMK en de Steunpunten Huiselijk Geweld samengevoegd.

Er is een *toolkit* beschikbaar die bestaat uit het landelijk basismodel Meldcode, ondersteunend trainingsmateriaal, een checklist voor managers en risico-taxatie instrumenten. Het basismodel Meldcode dient als handreiking voor het opstellen van een code voor de eigen organisatie of beroepsgroep. Hierin beschrijft elke organisatie concreet en nauwkeurig over welke doelgroep het gaat, wat de rol van de beroepskracht is, wie wanneer welke stappen zet en welke functionarissen men desgewenst kan raadplegen.

In deze notitie laten we zien dat voor het implementeren van de Meldcode in het voortgezet onderwijs geen nieuwe structuren of procedures nodig zijn. De gangbare ondersteuningsroute biedt hiervoor voldoende mogelijkheden. We laten zien hoe de verplichte stappen van de Meldcode in deze ondersteuningsroute ingepast kunnen worden. Vervolgens lichten we enkele voor het onderwijs specifieke aandachtspunten nader toe, zoals preventie, signaleren, communiceren met ouders en melden bij Veilig Thuis.

Omdat er momenteel veel verschillende benamingen bestaan (MDO, ZAT, ondersteuningsteam), kiezen we er in deze handreiking voor om te spreken over het multidisciplinaire overleg wanneer het een overleg betreft tussen school en externe partners. Dit multidisciplinaire overleg is in het VO meestal gekoppeld aan de school zelf, maar kan ook in de regio voor meerdere scholen functioneren.

Geweld in huiselijke kring

De Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (HGKM) heeft betrekking op alle vormen van geweld in de huiselijke situatie, zoals mishandeling, seksueel geweld, genitale verminking, eergereleerd geweld en ouder(en)mishandeling. Tot kindermishandeling wordt ook gerekend het getuige zijn van huiselijk geweld. De Meldcode heeft als doel jeugdigen, die te maken hebben met een vorm van geweld of mishandeling, snel passende hulp te bieden, zodat een einde komt aan de (bedreigende) situatie. Hiertoe biedt de Meldcode stappen en handvatten aan professionals voor signalering en het verder handelen bij (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling. Naast de Meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling kent het onderwijs ook de meld- en aangifteplicht bij seksueel geweld en seksuele intimidatie binnen het onderwijs. Deze wet verplicht scholen tot een zorgvuldig omgaan (met een vermoeden van) strafbare feiten, gepleegd binnen de schoolsituatie.

Criteria voor de inspectie

In het kader van haar toezichthoudende taak zal de inspectie scholen op drie punten bevragen, om te bepalen of zij voldoen aan hun plicht met betrekking tot de Meldcode:

- › het beschikken over een Meldcode,
- › de randvoorwaarden voor toepassing ervan, waaronder de deskundigheidsbevordering van personeel
- › de feitelijke toepassing van de Meldcode.

Verplichte Meldcode is iets anders dan een meldplicht

Scholen zijn verplicht een Meldcode te hebben en toe te passen. Dat betekent niet dat er ook een meldplicht bestaat met betrekking tot huiselijk geweld. Bij een meldplicht *moet* de professional zijn vermoeden van geweld melden bij andere instanties, bijvoorbeeld bij een Meldpunt Veilig Thuis. Die verplichting bestaat *niet* bij de Meldcode. Door te werken met een Meldcode blijft de beslissing om vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling wel of niet te melden, berusten bij de professional. In het onderwijs kan die afweging worden gemaakt samen met partners uit het multidisciplinaire overleg.

Basismodel Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Het basismodel biedt een stappenplan voor het handelen bij signalen of vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Die stappen zijn:

- 1 in kaart brengen van signalen,
- 2 collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het meldpunt Veilig Thuis,
- 3 gesprek met de cliënt,
- 4 wegen van het geweld of de kindermishandeling,
- 5 beslissen: hulp organiseren of melden.

Beroepsgroepen en organisaties kunnen het basismodel als ‘onderlegger’ gebruiken voor het opstellen van hun eigen Meldcode.

De ondersteuningsstructuur in het voortgezet onderwijs

De ondersteuningsstructuur in het voortgezet onderwijs kent verschillende functionarissen die achtereenvolgens (en soms tegelijkertijd) actief zijn wanneer de problematiek van leerlingen gezien zwaarte en complexiteit daarom vraagt. Kenmerkend voor de ondersteuningsstructuur in het voortgezet onderwijs;

- Mentoren zijn de spil van de begeleiding binnen de school en eerste aanspreekpunt voor leerlingen, ouders en collega's;
- Zorgcoördinatoren, schoolmaatschappelijk werkers, schoolpsychologen/pedagogen en vertrouwenspersonen, aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling (niet in alle scholen aanwezig) bieden aanvullende, meer specifieke vormen van begeleiding;
- Het intern ondersteuningsteam (vaak samengesteld uit zorgcoördinator, teamleiders, SMW, evt. gedragswetenschapper) zorgt voor ‘smalle’ multidisciplinaire weging en afstemming over signalen en de bijbehorende aanpak;
- Het uitgebreide multidisciplinaire overleg zorgt voor ‘brede’ multidisciplinaire weging en afstemming t.a.v. signalen en aanpak.

Voor weging en hulpverlening bij kindermishandeling en huiselijk geweld of het melden aan het Meldpunt Veilig Thuis is het multidisciplinaire overleg de aangewezen plek. Hier kunnen de signalen van de school gedeeld worden met de zorgpartners om tot een afgewogen aanpak te komen.

De Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in de ondersteuningsroute van het VO

Op de volgende pagina zijn de stappen van het basismodel van de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling vertaald naar het onderwijs. Van de opeenvolging van beschreven stappen kan worden afgeweken op grond van specifieke factoren. Zo kan er vanuit de begeleidingsrelatie al eerder contact zijn met ouders dan bij stap 3. Of is er ook vanuit de weging van de ernst van een signaal na stap 1 via consultatie over te gaan tot melding.

Ook geldt nog het volgende: het basismodel Meldcode gaat uit van het al dan niet wegnemen van

zorgen om tot een volgende stap over te gaan. Het kan natuurlijk zijn dat na een stap de signalen niet bevestigd zijn, bijvoorbeeld na een gesprek met de ouders. Maar dat hoeft niet te betekenen dat de zorgen van de onderwijskracht verminderd zijn. Als de zorgen nog steeds bestaan, kan dat juist reden zijn om de volgende stap toch te zetten.

Zorg voor verslaglegging van genomen stappen en acties en gebeurtenissen en feiten. Leg signalen vast, evenals (de uitkomsten van) gesprekken die over signalen zijn gevoerd, de genomen stappen en de besluiten. Deze informatie is nodig wanneer men bij stap vijf besluit om over te gaan tot een melding bij Veilig Thuis.

Stap 1: Signaleren en in kaart brengen van signalen

Het signaleren van belemmeringen in de ontwikkeling van leerlingen vormt een belangrijk onderdeel van de beroepshouding van docenten en mentoren. In het voortgezet onderwijs is er veel minder continuïteit in het contact tussen leerling en mentor/docent, in vergelijking met het primair onderwijs. Het kost vaak meer tijd en inspanning om adequaat te signaleren. Systematische leerling-besprekingen zijn daarom een goede basis om alle signalen van docenten over leerlingen te ordenen en te bespreken. Uiteraard zijn die signalen dan te verbinden met reeds beschikbare informatie uit de overdracht met de voorgaande school en eventuele gegevens uit de intake¹. Als de ontwikkeling van de leerling anders loopt dan verwacht en gewenst, kunnen de mentor en docenten een gerichte aanpak afspreken. Vervolgens deelt men de signalen en voorgestelde aanpak met de leerling en zijn ouders. Wat de achterliggende oorzaak is van signalen, is lang niet altijd meteen duidelijk: veel signalen kunnen wijzen op kindermishandeling, maar ook te maken hebben met andere dingen. Als de school met de jongere en ouders in gesprek gaat over de signalen en de thuissituatie en als zij met elkaar informatie uitwisselen over de ontwikkeling van het kind, dan draagt dat bij aan verheldering, ontkrachting of bevestiging van zorgen. Later gaat het gesprek met jongere en ouders over te zetten vervolgstappen en -acties.

Wanneer signalen wijzen op mogelijke kindermishandeling en/of huiselijk geweld, kunnen er goede redenen zijn om aan te nemen dat de leerling risico loopt bij het bespreken van de zorgen met zijn ouders. Dat is vooral aan de orde als er door de leerling rechtstreeks met de mentor of een docent is gesproken over een bedreigende thuissituatie. In zo'n geval is het niet in het belang van de leerling om meteen contact met de ouders op te nemen en gaat men over naar stap 2.

Stap 2: Collegiale consultatie

De vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling worden gedeeld met interne zorgfunctionarissen. Dit kan ook de aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling zijn. Aan veel VO scholen zijn ook orthopedagogen en schoolmaatschappelijk werkers (smw-ers) verbonden. Het merendeel van de scholen organiseert een vorm van intern ondersteuningsoverleg, waar men de signalen van docenten en mentoren bespreekt als ze tot ondersteuningsvragen leiden. Spilfunctionaris in dit overleg kan zijn de zorgcoördinator. Deze zit het overleg voor en de team/afdelingsleiders vertegenwoordigen de lijn. Andere schoolinterne zorgprofessionals en het schoolmaatschappelijk werk sluiten aan. Vanuit dit overleg zet men schoolinterne ondersteuning in. Bij enkelvoudige problematiek (afgebakende problematiek met logische vervolgstap) wordt via bilateraal overleg verwezen naar de betreffende partnerinstelling van het ondersteuningsteam. Binnen dit overleg besluit men eventueel het Meldpunt Veilig Thuis te consulteren over de vastgestelde zorgen. Ook bestaat hier de mogelijkheid om een risicomelding in de Verwijsindex te doen. Want, als signalen niet direct zijn herkend binnen de schoolorganisatie of in het gesprek met de

¹ Een intake wordt niet op iedere school gehouden maar zien we vooral terug op PrO en VSO scholen.

ouders, kunnen deze elders toch ook zijn opgevangen en tot ‘niet plus gevoel’ hebben geleid! Op deze manier komt er een verbinding met de verwijzindex (VIR), zijn afzonderlijke signalen bij elkaar te brengen en bij een match is snel contact tussen partners mogelijk.

Ook weegt men in het intern ondersteuningsoverleg af of een casus bespreking in het brede ondersteuningsteam gewenst is. Hiertoe besluit men als de problematiek dermate complex is dat de multidisciplinaire kijk en eventueel de interventies van externe partners gewenst zijn. Het betrekken van leerling en ouders bij de zorgen, en de terugkoppeling naar degenen die het signaal inbrachten, zijn aandachtspunten bij de bespreking in het intern ondersteuningsoverleg.

Indien nodig kan op basis van anonieme gegevens (daarnaast) ook het Meldpunt Veilig Thuis worden geraadpleegd. Het gaat hier dus niet om een melding maar om een adviesvraag.

Stap 3: Multidisciplinair overleg

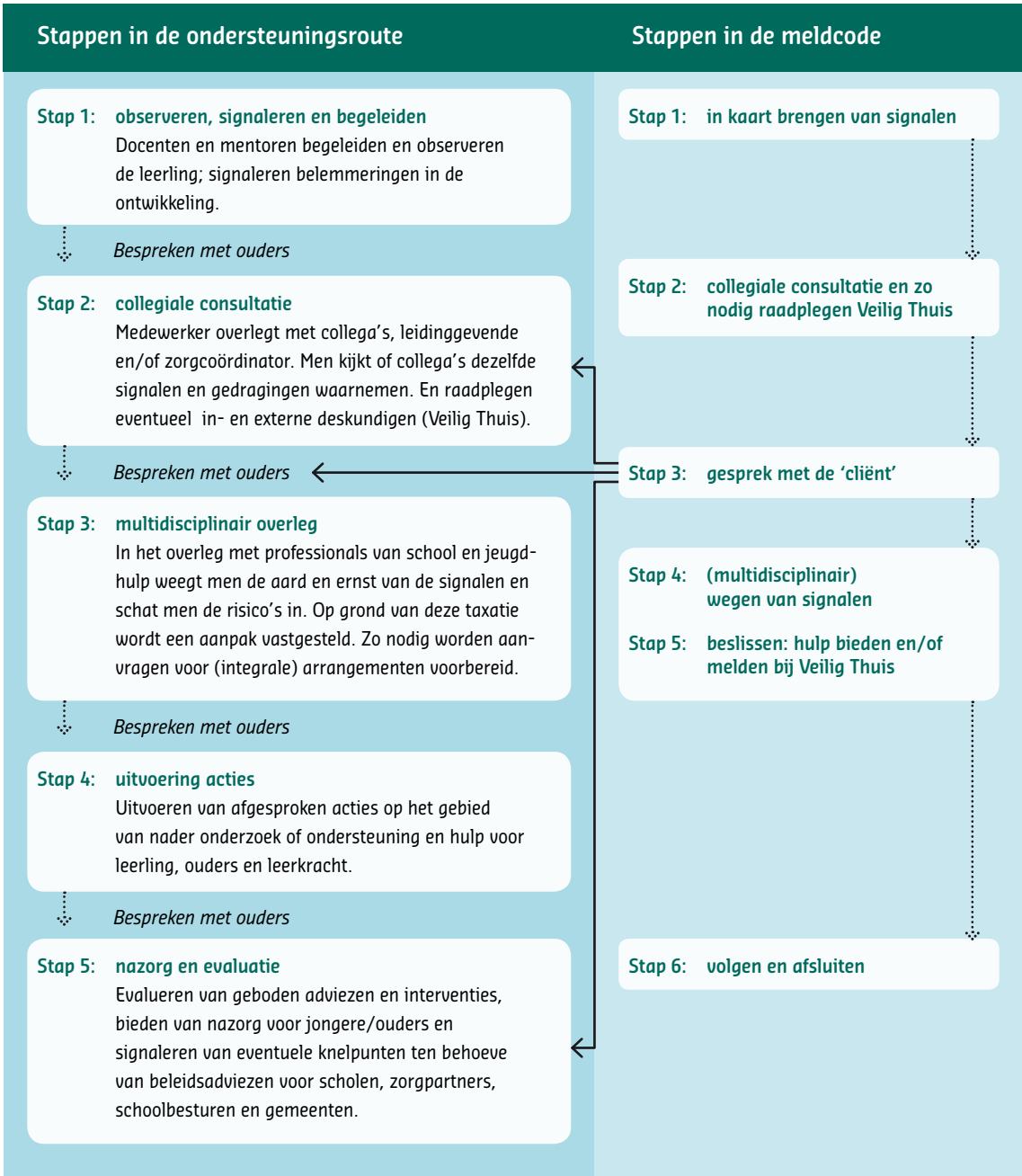
De volgende stap is dat de school de signalen, het ingewonnen advies bij collega's en de informatie uit het gesprek met de ouders in het multidisciplinaire overleg bespreekt. De aard en de ernst van de signalen en het risico op kindermishandeling of huiselijk geweld worden afgewogen. De expertise van partners wordt gebundeld en optimaal benut. Vervolgens wordt er een afgestemde aanpak vastgesteld en uitgevoerd, gericht op de veiligheid van het kind en de ondersteuning van ouders en docenten.

Stap 4: Uitvoering acties

De partners in het multidisciplinaire overleg organiseren de noodzakelijke hulp en geven handelingsadviezen aan de school, leerling en ouders (waar mogelijk). Daarnaast overleggen de deelnemers in het multidisciplinaire overleg of er gemeld wordt bij het Meldpunt Veilig Thuis en zo ja, door welke partner. Met hen bespreekt men wat het interne ondersteuningsteam of het multidisciplinaire overleg na de melding, binnen de grenzen van de gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kan doen om de betrokkenen tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen. De verantwoordelijke schoolfunctionaris (schoolleider of zorgcoördinator) bespreekt (eventueel samen met een partner uit de jeugdhulp) met de leerling en de ouders de uitkomst van de bespreking in het multidisciplinaire overleg.

Stap 5: Volgen en nazorg

Wanneer vanuit het multidisciplinaire overleg hulp komt, is in het team afgesproken wie de ondersteuning coördineert. De school volgt de ontwikkeling van de leerling en het multidisciplinaire overleg volgt de effecten van deze hulp en stelt de aanpak zo nodig bij. Ten slotte biedt men nazorg en evalueert men de aanpak.

Aandachtspunten en dilemma's

Hoewel de stappen van de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in te passen zijn in de bestaande ondersteuningsroute, zijn er nog enkele punten die specifieke aandacht vragen.

Signaleren in de school

Voorwaardelijk voor adequate signalering is een goed uitgewerkte ondersteuningsstructuur waarin taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van alle betrokkenen in de ondersteuningsroute goed zijn uitgelijnd. Maar alleen een goede ondersteuningsstructuur is niet toereikend. Van groot belang is ook de wijze waarop mentoren en docenten de ondersteuningsstructuur invullen: *de schoolcultuur*.

Kindermishandeling, huiselijk geweld, eengerelateerd geweld, loverboys of oudermishandeling zijn beladen onderwerpen waarvoor direct betrokkenen zich vaak schamen en zwijgen. Kinderen, jongeren (en/of hun ouders) kaarten deze onderwerpen uit zichzelf niet gemakkelijk aan bij mentoren/docenten.

Signaleren van belemmeringen in de psychosociale ontwikkeling en de thuissituatie van kinderen is voor docenten niet altijd vanzelfsprekend. Dat geldt zeker voor het signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld. Dit zijn beladen onderwerpen, waarvoor kinderen en ouders zich vaak schamen en dus zwijgen. Docenten aarzelen vaak om (vermoedens van) huiselijk geweld of kindermishandeling te zien of ter sprake te brengen. Soms ziet een docent belangrijke signalen over het hoofd, vanuit het idee dat het wel meevalt met kindermishandeling en dat zoiets in deze omgeving niet gebeurt, of dat die ouders toch zo aardig zijn. Soms zien docenten wel signalen dat er iets aan de hand is maar weten niet wat zij daar mee aan moeten, bijvoorbeeld wanneer een duidelijke ondersteuningsroute of samenwerking met jeugdhulp ontbreekt. Met de nieuwe wetgeving passend onderwijs en de verplichte Meldcode kan een docent haar/zijn verantwoordelijkheid hierin niet meer uit de weg. Docenten zullen dus 'signaalgevoelig' en 'aanpakbereid' moeten zijn. De wetenschap dat per klas minstens 1 à 2 kinderen slachtoffer zijn van kindermishandeling maakt dat het gevoel van urgentie bij docenten hiervoor hoog moet zijn. Ook al zijn er volop dilemma's die overwonnen moeten worden: het kind heeft recht op hulp.

Voor het signaleren kan een docent beschikken over haar ervaringskennis over dit kind en ervaringen met andere kinderen, kennis over signalen van kindermishandeling en de eigen intuïtie om tot het vermoeden te komen dat er iets 'niet pluis' is. Er bestaan lijsten met signalen die de docenten als 'onderlegger' bij vermoedens kan gebruiken, maar daarbij is het belangrijk te beseffen dat signalen vrijwel nooit enkelvoudig in één richting wijzen. Ze geven aan dát er misschien iets aan de hand is, maar niet wát precies. Daarvoor is vaak meer informatie (van meerdere betrokkenen) nodig. Het gaat om een optelsom van waarnemingen (vaak in de loop der tijd verzameld), die kunnen duiden op heel uiteenlopende belemmeringen in de ontwikkeling van het kind. Geen van de signalen wijst één op één op kindermishandeling en ook bij meerdere signalen zullen zij vaak niet direct duidelijkheid geven over de oorzaak ervan. De signalen vragen dan ook om een zorgvuldige weging, bij voorkeur samen met collega's en met de partners uit de jeugdhulp, in het multidisciplinaire overleg of ander multidisciplinair team binnen of buiten de school.

Signalering van kindermishandeling is in de school geen geïsoleerd gegeven; het is onderdeel van bredere signalering van belemmeringen in de ontwikkeling van kinderen. Veel scholen gebruiken regelmatig algemene sociaal-emotionele kindvolgsystemen om goed zicht te houden op de ontwikkelingen in het gedrag van leerlingen. Bij bepaalde zorgen of vermoedens kan vervolgens gebruik gemaakt worden van specifiek daarop gerichte signaleringsinstrumenten, zoals bij ADHD, autisme, kindermishandeling. Problemen in het gezin beginnen meestal niet met mishandeling, vaak is er een

geschiedenis van opvoedingsonmacht en gezinsproblemen, escalerend in mishandeling en geweld. Het is daarom van belang dat ook signalen van lichtere vormen van opvoed- en gezinsproblemen door docenten worden waargenomen en aangepakt. Het multidisciplinaire overleg kan ingeschakeld worden om de signalen van docenten multidisciplinair te wegen en de kennis van de verschillende partners over het kind/gezin bijeen te brengen. Daar kan de ernst van de signalen afgewogen worden en vastgesteld worden welke aanpak wordt gevolgd.

Daarbij is het wenselijk om het thema huiselijk geweld en kindermishandeling op te nemen in het curriculum. Juist door het bespreekbaar maken van dit thema onder leerlingen en docenten, vergroot je de signaleringskansen en het vroegtijdig en adequaat inspelen op vragen en signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Communiceren met ouders

De ouders/verzorgers van elke leerling zijn de eerste samenwerkingspartners voor de school. Het actief in gesprek gaan met de leerling en zijn ouders/verzorgers wordt belangrijker, naarmate er sprake is van extra zorgen. Vooral bij gevoelige onderwerpen als (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld is het noodzakelijk bij elke stap in gesprek te blijven met de leerling en zijn omgeving (ouders/verzorgers), (H)erkent men de signalen, kloppen de vermoedens, is opschaling noodzakelijk, is de geboden hulp effectief? Wanneer leerling/ouders meewerken bij het zoeken naar een oplossing, maakt dat de kansen op succes aanmerkelijk groter.

Melden bij Veilig Thuis

Als in het multidisciplinaire overleg wordt vastgesteld dat er reële vermoedens bestaan van kindermishandeling of huiselijk geweld en met de ouders kan hierover niet gesproken worden of tot een aanpak gekomen worden, zal besloten worden tot een melding bij Veilig Thuis. Een melding bij Veilig Thuis wordt door een professional in principe op naam gedaan. Dat betekent dat ook de ouders te weten zullen komen door wie er gemeld is. Die professional kan dan te maken krijgen met agressieve reacties van ouders of een totaal gebrek aan medewerking rond een kind. Leerkrachten of intern begeleiders van scholen zijn vanuit dat oogpunt vaak erg huiverig voor het melden bij Veilig Thuis. Naast hun eigen gevoel van veiligheid gaat het hierbij vooral om het belang van het kind. Dat belang is immers niet gediend bij een slechte of verbroken relatie tussen school en ouders. Ook komt het regelmatig voor dat ouders in zo'n situatie het kind van school halen en aanmelden bij een school waar men van niets weet. Dat is zeker niet in het belang van het kind.

Daarom is het meestal aan te bevelen dat een andere professional dan de mentor of zorgcoördinator de melding doet bij Veilig Thuis, bijvoorbeeld iemand van de jeugdgezondheidszorg. Echter, die verwijzen het vaak terug naar de school, vanuit het principe dat degene die het dichtst bij de informatie/het kind zit zou moeten melden. De afweging wie de melding bij Veilig Thuis doet zal in elke specifieke situatie nadrukkelijk gemaakt moeten worden. Ook andere professionals kunnen immers belang hebben bij een vertrouwensrelatie met de ouders, zoals de schoolmaatschappelijk werker. Het multidisciplinaire overleg is de aangewezen plek om hierover afspraken te maken.

In sommige gevallen heeft een beroepskracht, zoals een docent, huisarts of maatschappelijk werker op grond van wettelijke regels het recht om anoniem te blijven ten opzichte van het gezin. Namelijk wanneer bekendmaking van de identiteit:

- een bedreiging vormt of kan vormen voor het kind of voor andere (minderjarige) kinderen in het gezin;
- een bedreiging vormt of kan vormen voor de beroepskracht zelf of voor andere medewerkers of
- de vertrouwensrelatie met het gezin verstoort of kan verstoren.

Ook dit kan in het multidisciplinaire overleg besproken worden en beargumenteerd worden voorgelegd aan Veilig Thuis. Als is afgesproken dat de eerste signaleerder anoniem blijft voor het gezin, dan zorgt Veilig Thuis ervoor dat de informatie zo in het dossier wordt opgeslagen, dat de ouders ook uit het dossier die identiteit niet kunnen achterhalen.

De meest wenselijke situatie is dat het voornemen tot melding bij Veilig Thuis van tevoren ook met de ouders wordt besproken. Soms zijn ouders op dat moment wel bereid mee te werken. Dit is echter niet altijd mogelijk. Dan volstaat het 'informereren' van ouders. De melding wordt ook met de leerling besproken wanneer hij 12 jaar of ouder is.

De melding wordt onderbouwd met zoveel mogelijk feiten en gebeurtenissen, die geconstateerd zijn door de school en de zorgpartners. Het multidisciplinaire overleg overlegt bij de melding met Veilig Thuis wat zij na de melding, binnen de grenzen van hun gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kunnen doen om de leerling en de gezinsleden tegen het risico van huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen of escalatie te voorkomen. Veilig Thuis is verplicht om de melder te informeren over de stappen die zijn gezet om de situatie voor het kind te verbeteren. Daarbij geldt als regel dat de mate waarin u betrokken bent bij het gezin, bepalend is voor de hoeveelheid informatie die Veilig Thuis u kan verstrekken.

Wanneer er via het multidisciplinaire overleg en met medewerking van de ouders hulp voor het kind, de ouder(s) en eventueel andere gezinsleden op gang is gekomen om de mishandeling of het huiselijk geweld aan te pakken, is een melding bij Veilig Thuis niet meer nodig. Het gaat immers primair om het aanpakken van het probleem en niet om het registreren van het aantal gevallen van kindermishandeling. Uiteraard is het wel noodzakelijk te volgen of de kindermishandeling en/of het huiselijk geweld stopt als gevolg van de hulpverlening. Zo niet, dan is melding bij Veilig Thuis wel weer aan de orde.

Nuttige informatie

Het basismodel voor de Meldcode is te vinden op www.meldcode.nl.

Relevante en bondige achtergrondinformatie is te vinden op www.protocolkindermishandeling.nl onder 'protocol'.

Scholing

www.augeo.nl/VO

- › Een e-learning module voor docenten, mentoren en zorgcoördinatoren.

www.safeyousafeme.nl

- › Lessenserie, training en ondersteuning voor scholen.

www.schoolenveiligheid.nl

- › Voor informatie en materialen ten behoeve van preventie en aanpak van seksuele intimidatie in het onderwijs.

Dossiers

www.nji.nl/kindermishandeling

www.nji.nl/Passend-onderwijs-en-jeugdhulp

Colofon

© 2015 Nederlands Jeugdinstituut

Foto's:

Marcel van den Bergh

Vanaf 1 januari 2015 zijn gemeenten verplicht een regionaal meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling in te richten, dat de titel Veilig Thuis krijgt. Daarin gaan het voormalige Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en het voormalige Steunpunt Huiselijk Geweld samen verder.

Nederlands
Jeugd
instituut

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221
3501 DE Utrecht
030 - 230 63 44
www.nji.nl
info@nji.nl